

Inceptis faveat nostris Fabricator Olympi.

**DISSERTATIO PHILO-
SOPHICA, THEOREMATA
NONNULLA EX DIVERSIS DISCI-
PLINIS DESUMPTA EXHIBENS.**

QUAM

*Cum consensu & suffragio Venerandæ ac amplissimæ Fa-
cultatis Philosophicæ in Regia Academiâ Aboensi,*

SUB PRÆSIDIO

Pl. Reverendi ac Praclarissimi VIRI

M. PETRI ANDRÆ BERGII

Linguarum Ebrææ & Græcæ Professoris Publici,

*Præceptoris & Hospitis sui ætatem
devenerandi,*

*Pro gradu in Philosophia, ejusq; Privilegijs consequendis ad
Publicum examen defert*

JOHANNES G. SALMENIUS Kexholmiâ
Carelius R. M. benef.

Addiẽm 15. Junij Anni MDCLXVII. horis lociq; consuetis.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Inventio recentior Fabricator Obsequi

DISSERTATIO

SOPHIAE THEOREMATICA

NONNELLAE DIVERSIS

RELIQUIS TESTAMENTA EXAMINATA

QUAM

Caro et fidei & fassagio, et in omni et in omni

curae Philosophiae in Regia Academia

2us Praesidis

et Praesidis in Philosophia

PETRI ANDREAE BERGII

Magnum Foris & Graec Professoris Publici

Professoris & Historiae in

devenendi

in Philosophia, et in Privilegio

Publicum ex parte

JOHANNES G. SALMANNUS

Carolinus R. M. bene

et in 12. Junij Anno MDCLXXII

ABO

et in 12. Junij Anno MDCLXXII

et in 12. Junij Anno MDCLXXII

et in 12. Junij Anno MDCLXXII

Multa & egregia humano ge-
 neri Deus Ter Opt. Max. om-
 nium bonorum perfectio-
 rumq; donorum largitor con-
 tulit beneficia, quorum non
 postremum est Philosophia,
 quæ teste Cicerone l. 1. & 5. *Tusc. Dux vitæ, virtutis
 indagatrix, expultrix vitiorum morumq; Magistra suis
 cultoribus supera, infera, prima, ultima ac media de-
 monstrat.* Cujus inducti amore Ebræi, Chaldæi,
 Persarum Magi, græcorum σοφοί; Italorumq;
 Philosophi magnos facere sumptus, insomnes
 agere noctes, variasq; nonnulli eorum lustra-
 re regiones non detrectârunt, ut ex intellectu
 ἀγνοίας, ex voluntate ἀραξίας depellerent. No-
 stro quoq; seculo suis non destituitur Philoso-
 phia alumnis, sed apud cultiora ingenia, qui-
 bus admirabilis hujus Theatri universi contem-
 platio, virtutum morumq; elegantia cordi sunt,
 frequens nacta est domicilium, idq; partim ob
 excellentiam obiecti, quâ pollet amplissimâ, par-
 tim ob usum in cæteris facultatibus dextrè ex-
 colendis maximum. Intervit namq; S.S. Theo-
 logiæ, explicando quæstiones mixtas, termi-
 nosq; ex agro philosophico desumptos, red-

dens ingenium Theologi in confutandis ad-
versariorum argumentis acutum ac expeditum.
Mitto hac vice usum ejus in Jurisprudencia. Præ-
tereo etiam brevitati studens utilitatem illius
in Medicina. Cum igitur tanta sit Philosophiæ
utilitas, tanta quoq; præstantia, non me in cas-
sum laborare existimo, si ad mandatum vene-
randæ Facultatis Philosophicæ nonnullos ex a-
mœnissimo illius viridario flosculos decerpam,
Humanitatem igitur placidamq; benevoli Le-
ctoris censuram expeto, ut, quod virium fa-
cultati nimia temporis angustia retardata de-
fuerit, sincero favore suppleatur & candido
judicio explicetur. Ut autem meum hoc fe-
licius absolvam inceptum, misericors Deus,
fons & origo sapientiæ, da mihi sapientiam se-
dium tuarum assiltricem, mitte eam coelitus è
throno majestatis tuæ, mitte eam ut mecum
sit & mecum laboret, sciamq; quid acceptum
sit coram te, atq; ea proferam quæ Numini
tuo non displiceant.

THEOREMA LOGICUM.

Propria à suo subjecto separari nequeunt.

UT melius hujus Theorematis veritas animo veri cu-
pido innotescat, notandum, quale *proprium*, & quæ
separatio hic loci intelliguntur. *Proprium* modi vulgò

recensentur *quatuor*. 1. Cum aliquid convenit τὸ μόνον, sed non τὸ παντί; 2. τὸ παντί sed non τὸ μόνον; 3. τὸ μόνον καὶ τὸ παντί; sed non αἰεί; 4. τὸ μόνον καὶ τὸ παντί καὶ αἰεί. Ultimus modus huc pertinet nostræq; considerationis est. *Separatio* alia est *mentalis*, quæ aliàs abstractio dicitur; alia *realis*, quâ illa re ipsâ separantur, quæ inter se sunt conjuncta, quomodo cortex separatur ab arbore. De hac nobis sermo est. Consideratur præterea proprium hîc in actû primo non secundo, quippè cum multi homines quamvis potentia ridendi gaudeant, rarissimè tamen rideant. Excluditur quoq; hinc proprium metaphoricè sumptum, ut rabulis tribuitur latratus, qui propriè canibus competit. Confirmatur autem hoc Theorema sequentibus rationum momentis: *Propria fluunt ex ipsa rei essentia, cum subjecto suo reciprocantur & sunt cum eo simul tempore & generatione, ideoq; naturaliter separari nequeunt, quin & ipsam subjectum destruantur.* Hinc *Aristoteles* dicit 1. *Phys.* c. 4. τὰ πᾶσι ἀχώριστα. Item *Theod. Dial.* 3. proprietatum deletio, naturæ negatio est.

THEOREMA PHYSICUM.

Aër non est elementum humidissimum.

Magirum & nonnullos alios falsa humidi definitio ad statuendum aërem esse elementum humidissimum traxit. Verum si omnia illa corpora essent humida, quæ proprio difficulter termino, alieno vero facile terminantur, tum & ignis esset humidus. Quod si cui in mentem venerit, manum admoveat suam igni, & procul dubio ignem non humidum, sed siccum,

imò siccissimum esse animadvertet, majorem humiditatem in aqua quam in aëre reperiri, licet plurimis interdum repleto vaporibus, ipsa clamitat experientia. Sed ad refutandam hanc ab ipsa experientiâ supeditatam rationem insurgunt nonnulli, comminantes aërem propter tenuitatem suam humectare non posse. Quos Clarissimus Dn. *Vendelinus* satis masculè debellat *Contempl. Phys. Sect. 1. part. 1. c. 11. Est hoc* (inquit) *aliquid dicere & tamen est nihil dicere: Ecquo, quaeso, alio indicio de summa aëris humiditate fidem nobis faciente, quam summa humectationis? Nonne eodem argumento calida frigida, & humida siccata nobis esse persuadebunt, si è proprijs operationibus non aestimanda fuerint qualitates, si sensuum judicio non standum?* hæc & similia ille. Tempore æstivo magna in aëre siccitas est exultatq; humiditas, quæ si proprium esset aëris, à subjecto suo non separaretur, ut in superiori Theoremate probatum est.

THEOREMA ETHICUM.

Fortitudo est virtus moralis seu probitas, quæ adversa & ardua magno animo aggredimur & decenter sustinemus.

Fortitudo, quæ à verbo *fero* descendit, accipitur
 1. latissimè pro omnibus virtutibus, ut videre est apud *Piccol. gr. 4. c. 21. in fine.* 2. Pro quovis periculorum contemptu, & sic audacia quoq; fortitudinis nomen sortitur. 3. Pro corporis vigore. 4. Pro virtute morali à cæteris virtutibus distinctâ, quæ acceptio huc quadrat. Loco generis ponitur *virtus*, fortitudini enim accom-

accommodari potest virtutis definitio. *Differentia* de-
sumpta est à *Materia* & *officio* viri fortis: *Materia* ex
qua fortitudinis, sicut & ceterarum virtutum propriè
loquendo non datur. *Materia circa quam* seu *Obje-*
ctum est duplex, *internum* vel *externum*: illud consti-
tuunt metus & confidentia. Veniunt autem obje-
cti interni nomine, quia hominem intrinsecus per-
moyent. ~~hoc~~ est duplex, *Generale* vel *Speciale*. *Ge-*
nerale est *primarium* vel *secundarium*: illud sunt terribi-
lia. Dicitur autem *primarium*, quoniam fortitudi-
nis vis in his maximè elucescit. Non tamen hinc
sequitur quævis terribilia hic locum habere, quæ-
dam enim *φοβερά ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων* sunt, quæ si quis
aggreditur, impos mentis esse censetur, ut sunt e. g.
comminationes divinae, fulmina, exundationes &c.
quædam autem *κατὰ ἀνθρώπων*, & hæc sunt in duplici
differentia, alia sunt, quæ homo tota mente evitare,
imo ab ipsis abhorreere debet, v. g. carceres & sup-
plicia honestarum legum transgressoribus præordina-
ta; item vitia, quæ quoq; à quovis homine evitan-
da sunt. Alia vicissim, quæ, si nostrâ culpa non fue-
rint producta, æquo ferre animo decenterq; sustine-
re tenemur. *Secundarium* objectum sunt *τὰ θάρρα*,
λέα seu fiducialia, quibus fiducia in periculis animo
ingeneratur, ut sunt exercitus, arma, propugnacu-
la &c. *Speciale* est mors, quam religionis vel publi-
cæ utilitatis vel honestatis causâ quis appetit. *Finis*
est honestas & publica utilitas ac laus. Quod enim
ab honestate vel Reip. commodò, & laude remotum
est, vir prudens non tenetur aggredi, ad hanc igi-
tur metam qui non collimat, minimè dicendus est
fortis. Tales sunt i. qui privatam sibi gloriam quæ-
runt

runt sub velo fortitudinis se aliosve absq; legitima cau-
 sa periculis immiscentes; 2. qui propter vincendi fi-
 duciam ab experimento, quod prius vicerint, conce-
 ptam; aut 3. iræ vehementiâ obcœcati; vel 4. nuda
 victoriæ spoliisq; reportandorum spe inducti; sive
 5. jactantiâ, vitio satis frequente persuasi periculorum
 quamvis ignari, magna & ardua subeunt. Quos non-
 nunquam in avia montiumq; salebras turpis fugæ ne-
 cessitas divino Numine sic disponente, amandat. Nec
 illi sunt fortitudinis laude digni, qui diabolicis arti-
 bus corpora sua reddunt immunia ab armorum hosti-
 lium ictibus. Taxantur & *αυρόχρηστ*, hujusq; virtutis
 elogio destituuntur, tales enim sunt vitæ suæ de-
 prædatores, legis divinæ transgressores, *Lex Dei* ait:
Non occides, quod hi minime observant. Officium viri
 fortis in genere consistit in τὸν sustinere & aggredi pe-
 ricula. Fortitudo dividitur æquivoce in *εὐπρία* & *δοξασ-
 ται*, illa in Theoremate nostro attenditur. Univocè au-
 tem dispescitur in *Togatam* vel *Bellicam*; illa est duplex,
domestica, quæ in secundis & adversis rebus privatis a-
 nimum reddit constantem; vel *Politica*, cujus ope, qui
 Reip. præficitur, vel præfectus est, consilia ad promo-
 vendum patriæ emolumentum excogitat saluberrima,
 affectibus injicit frænum, negligit munera, Vulgi non
 frangitur erratis, jus administrat insontibus & reis.
Hec scil. *Bellica* est, quâ quis in bello casus adversos,
 imo ipsam mortem subit. Talis erat *Callistratis*, qui
 adversus Mardonium Xerxis ducem pugnaturus sagit-
 tâ percussus, ac propemodum exanimatus: *Ego*, inquit,
*mortem nihil lugeo, quod domoprofiscens, ut pro Gracia mo-
 verer, huc venerim: sed angor animo, quod nec strenuè, nec
 fortiter dimicans occumba.* *Plut.* Cimbro & Celtiberos

in acie exultasse tanquam gloriose & feliciter excessuros; lamentatos autem in morbo quasi turpiter & miserabiliter perituros refert *Wal. Max. lib. 2. c. 6.* Peccant contra hanc virtutem *audaces, transgrediendo medicritatis terminos.* Tales fuere olim *Canni* aërem hastis pulsantes dicendo, se ejicere Deos peregrinos, *Herod. lib. 4.* In defectu timidi & ignavi aberrant, qui nihil arduum pati aut aggredi sustinent. Exempla quotidiana experientia suppeditat.

THEOREMA POLITICUM.

Homo Christianus bona conscientia Magistratum gerere potest.

Ordinem Politicum penitus prosternere conantur *Anabaptista*; verum invitâ veritate, quod sequentes monstrabunt rationes. 1. Si quis sacras literas consulere voluerit, animadvertet Magistratus Politici munere functos esse viros pios, quorum in numero fuit *Moses*, per quem Deus tot miracula patravit, populum suum ex *Aegypto* eduxit & controversias decidit exortas, de quo ita loquitur: *Moses servus meus mortuus est, Ios. cap. 1. v. 1.* *David, Assa, Iosaphat, Hiskias & Iosias*; nec tamen ideo a Deo rejecti sunt, sed potius egregiâ ornati laude. 2. ipse Deus Magistratum constituit, ideoq; nequit esse malus. *Per me Reges regnant & legumlatores decernunt justitiam Prov. cap. 8. v. 15. Deus constituit regna, Dan. cap. 2. v. 21. & 3. potestati seculari nos subjecit Rom. cap. 13. v. 1. 2. 3. omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi à Deo; quæ autem sunt potestates, à Deo ordinatae sunt. Itaq;*

quisquē resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistēterint, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam Principes non suae timori bene agentibus sed malè. Si nemo Christianorum deberet fungi Magistratu, tum incommoda sequerentur innumera. Quot, quæso, belli civilis turbines fremerent furumq; manipuli grassarentur? Quod lupanaria paterent? Quot factiones & cædes quovis tempore in omnibus ferè angulis committerentur? Nemo in foro, nemo in thoro tutus esset.

THEOREMA OECONOMICUM.

Uxoris, virum suum amare, honorare, ipsi obtemperare domumq; diligenter curare, officium est.

Quæ (sc. uxor) diligentissimè & accuratissimè, quæ necessaria sunt in domo præparat, quæ quid maritus cupit, cujus rei indiget, statim intelligit, quæ si doleat, vultu mærorem præ se ferè, & gratâ sedulitate, suam erga illum fidem & amorem ostendit, si melius habeat, & aliquando fiat hilarior, illa confestim recreatur latiorq; sit; deniq; lætitiæ, timoris, spei, mæroris, omnium affectionum mariti in ea semper expressa vestigia conspiciuntur, ut loquitur Majoragius. Et patet porro, nam Deus creavit Evam ex costa Adami ut ipsi esset adjumento vitæq; socia. Requirit præterea ab uxoribus hæc aliaq; officia ab honestate non remota Conjugij finis. Postulant Saræ aliarumq; honestissimarum matronarum exempla. Desiderat mariti amor vitæq; consuetudo. Absint igitur ab ea garrulitas, contentio, pigritia & mariti contemptus; è contra vero modestiam, castitatem cæterasq; virtutes uxores.

uxores diligenter sectabuntur. Hæc pauca publicæ
hac vice ventilationi subicere pro instituti ratione
sufficiat.

*Magnas summe tibi rerum Moderator & author,
Pro dulci grates ope, casto ex pectore fundo.*

VIn Tibi SALMENI mentis dem pignus & arrham
Carminetali?

En Tibi SALMENI hac mentis fiet arrhabo nostra, &
pignus Amoris!

Sedulus Auraicis hic Musis invigilasti
Artis Alumnus.

Nunc ceu victor ovans fers tecum pramia μισθῶν
Atq; trophæa.

Salve SALMENI patriæ inservire memento
pectore fida.

Hoc decasticho extemporaneo, honores ac
prosperiores sortem, Literatissimo &
ingeniosissimo Dn. Candidato SALME-
NIO gratulari & apprecari, licet valetu-
dinarius, I. tamen m̃q; voluit

ERICUS JUSTANDER Poës.
Prof. Ord. Aboæ

**JOHANNES SALMENIUS
CANDIDATUS.**

ἀναγραμματοζόμενος,

EN NATUS ALA CANDIDUS! IS HOMINES.

Prodiit en natus sophiæ, qui candidus alâ!

Eusebiæq; simul rarus amore cliens:

Is sibi commissos homines ducturus in altum,

Explicat, ecce, alas Eusebiæ & Sophiæ.

Candidus utrâq; est, veri sincerus amator;
Et verâ in cœlum duxq; comesq; viâ,
Inspice, SALMENI, quæ sint emblemata laudum,
Quas tibi tum virtus, tum genitura dedit.
Eusebiæ donis, Sophiæ si munere largo,
Præficiâre gregi, præficiâre Scholæ:
Auguror, insigni tandem donabere laude;
Ipsemet, eveniant singula fausta, precor!

Qui hæcce animitus adjeci ἀντροχεδιάσι

PETRUS LAURBECCHIUS, Mathes. Prof.
Extraordinar. & Bibliothecarius.

JOHANNES SALMENIUS

Per ἀρχογράφ.

HIS ANNE SALUS; OMINE!

Per plures mundi vano conamine gazas
Corradunt, mirâ & sedulitate parant,
Et tamen ignavo frustra sibi corde placentes
Contemnunt reliquos, quos pius ardor agit;
At pauxilla salus mentis nec firma voluptas
Suppetit his, quorum cæpta caduca ruunt:
Quæis subit ast mentem Divus sacrare Camanus
Et præclara animi prodere dona probi,
Aurea virtutum vestigia ritè resurgent

HIS ANNE ex merito non tribuenda SALUS?
Gratulor ergo tibi hæc virtute parata brabea,
SALMENI niveâ fautor amande fide,
OMINE felici succedant ipsa laborum
Præmia, quæ tibi jam mitia fata dabunt,
Grata Deo exopto quò sint patriâq; probata,
Teg, salus demum non peritura beet!

Præstantiss. Dn. Candidato, candido animo magis
quam polito versu L. Mq; gratificari adnitebar

GEORGIUS G. PRYTZIUS. Arc̄topoli Finl.